

EESTI PUUETEGA INIMESTE KODA
ESTONIAN CHAMBER OF PEOPLE WITH DISABILITIES

Sotsiaalministeerium

Meie: 15.02.2024 nr 9

info@sm.ee

Eesti Puuetega Inimeste Koja ettepanekud pikaajalise hoolduse reformi II etappi

1. Hoolduskoormustega inimeste sotsiaalsed garantiid

- EPIKoja soov on, et mittetöötamise piirang Sotsiaalmaksuseaduse (§ 6 (1¹)) alusel kaotatakse, et omastehooldajatel säiliks lähedase hooldamise kõrvalt võimalus teenida endale sissetulekut, läbi mille säilitaksid nad oma toimetuleku, tööalased oskused, eneseteostuse ning hilisemas elus ka suurema pensioni. Hooldamise kõrvalt saab inimene töötada osaajaga, teha kaugtööd või tööampse, kaotamata ravikindlustust riigi (kohaliku omavalitsuse) poolt. Riik võimaldab osakoormuse või tööampsudena töötada lapsehoolduspuhkuse ajal – **töötamise võimaldamine hoolduskoormusega inimesele kindlustab võrdsed võimalused kõigile.**

- **Vanema(te)le, kes on kasvatanud üles erivajadusega lapse (kelle puue on tuvastatud ja kontrollitav) ning kelle teenitud tasud ei anna täisaastat pensioniarvestuses, tuleb teha erisus ja arvestada neile nende aastate kohta pensioniarvestuses 1,0 aastat.**

Mure puudutab nii varasemate põlvkondade lapsevanemaid, kel polnud võimalik kasutada tugiisikuid, pikapäevarühmi ega muid tugiteenuseid, et käia täiskohaga tööl ja teenida eesti keskmist palka ja seega ka täisaastat pensioniarvestuses, kui ka neid, kes vaatamata sellele, et SHS alusel on teenused justkui olemas, on sunnitud sobivate teenuste, haridusvõimaluste, lapse äärmusliku hooldusvajaduse jms tõttu loobuma palgatööst täielikult või töötama osakoormusega. Seega on väga paljud vanemad juba ette määratud pensionivaesusse ehk nad hakkavad saama

kõige madalamat pensoni, mis võimalik, olukorras, kus nad on täitnud mh ka riigi funktsioone ja teinud oma lapse arenguks kõik vajaliku. Oleme sel teemal ka varasemalt Sotsiaalministeeriumi poole pöördunud, kuid jäänud vastuseta. Leiame, et teema on väga oluline, puudutades paljusid inimesi ning nõuab kindlasti edasist arutelu ja konkreetseid tegevussamme riigi poolt.

2. Vajaduspõhise ja üle-eestiliselt võrdse kohtlemise tagamiseks kasutusele võtta ühtne abi- ja toetusvajaduse hindamissüsteem.

Vastavad instrumendid on olemas ja inimese vaates väga paindlikud ja hõlmavad kõiki eluvaldkondi, sh hoolduskoormust. **Kindlasti aitab ühtne toetusvajaduse hindamissüsteem parandada praktikat ning toetuda üksteise headele kogemustele hindamises läbiviimises, teenuste otsustamises ja pakkumises.** Lisaks lihtsustab see järelevalve funktsiooni täitmist, kui kasutusel on üle-eestiliselt ühtne hindamisinstrument.

3. Hoolduskoormusega inimeste töö- ja pereelu ühildamine läbi toetavate teenuste

- Eelkõige peavad teenused lähtuma inimeste vajadustest ja oleme paindlikud ning inimesekesksed. Võrdse kohtlemise tagamiseks on oluline, et teenuste ja abi osutamisel kehtestatakse kohustuslikud kriteeriumid ja nõuded, et ühtlustada teenuste kättesaadavust ja kvaliteeti (nt tugisikuteenus, isikliku abistaja teenus, sotsiaaltransporditeenus, intervallhoid).
- Üks oluline murekoht on abistavate elukutsete väärtustamine. Tugisikud ja isiklikud abistajad töötavad sageli käsunduslepingute alusel, kuigi töösuhte iseloom on töölepinguline. Tugisikud/isiklikud abistajad pakuvad teenust kindlale isikule, kokkulepitud viisil, ajal ja kohas. Tugisikute/isiklike abistajate töö sisu, ülesanded ja korraldus võivad küll konkreetsest lapsest või täiskasvanust lähtuvalt erineda, kuid need on siiski tööandjaga selgelt kokku lepitud. **Tugisikud/isiklik abistaja ei saa otsustada, et ta teeb oma tööd endale sobival ajal enda valitud kohas,** kui laps vajab tugisikut näiteks koolipäeva jooksul või õhtusel ajal või nädalavahetusel lapse kodus või täiskasvanu vajab isikliku abistaja teenust tööle minemisel, hommikul riidesse panemisel jne. **Tugisikutega/isiklike abistajatega käsunduslepingu sõlmimine ei ole seaduslik, kui ta ettenähtud ajal talle antud tööülesandeid täidab.**

- Lisaks võimaldada teise astme sugulastel tugiisikuteenust osutada, arvestades püsivat ja laiaulatuslikku tugiisikute puudust ning arvestades, et laste vanavanemad on vähemalt vanaduspensionieani, kui mitte kauem, tööturul aktiivsed. Olukorras, kus vanavanem peab valima esmase majandusliku kindlustatuse ja tasuta puudega lapselapse hooldamise tõttu vaesusrisi langemise vahel, on oodatav, et vanavanem jätkab tööl käimist, kuid ei saa sellevõrra abivajavat peret piisavalt toetada. Kui aga vanavanem vastab tugiisikule seatud nõuetele, saab ta teha valiku ning olla oma lapselapse tugiisikuks, teenides selle eest töist tulu ning leevendades ka lapsevanema hoolduskoormust.

4. Rakendada SHS loetletud kohustuslike kohalike omavalitsuste teenuste inimeste omaosalust nii, et see oleks taskukohane ja tagaks puuetega inimeste võrdse osalemise ühiskonnas ning oleks kooskõlas ÜRO Puuetega Inimeste Õiguste Konventsiooniga ühetaoliselt üle Eesti.

Luu riiklikud suunised kohalikele omavalitsustele teenuste õiglase omaosaluse määramiseks.

5. Kehtestada koduteenust vahetult osutavale isikule kvalifikatsiooninõuded.

Piiranguna on töötamise keeld ainult isikul, kelle karistus tahtlikult toimepandud kuriteo eest võib ohtu seada teenust saama õigustatud isiku elu, tervise ja vara (SHS). Oleme varasemalt tähelepanu juhtinud Lille Kodu vägivalla juhtumite valguses, et karistusandmed kantakse karistusregistrist arhiivi kui tähtajalisest vangistusest tingimisi vabastamise korral määratud katseaja lõppemisest on möödunud kolm aastat. See tähendab, et peale seda on süüdimõistetutel võimalus taas sotsiaalhoolekande valdkonnades töötada. Pöördusime selles küsimuses ka õiguskantsleri poole, kes tegi Riigikogule ettepaneku kaaluda, kas oleks põhjust kehtestada Lastekaitseeaduses eluaegse lastega töötamise keelu kohaldamise võimalus ka niisugustel kehalise väärkohtlemise juhtumitel, kui tegu on toime pandud alaealise suhtes korduvalt või süstemaatiliselt. **Peab kindlustama, et riik hoiab ära vägivallajuhtumeid ka täisealiste hoolekandeteenustel ja -asutustes. Arvestades teenuse sihtgrupi ja koduteenuse sisu peaks teenust vahetult osutama isik, kes on läbinud erialase väljaõppe. Arusaadavalt ei ole see vajalik kõikide teenuse toimingute juures, kuid mis puudutavad isikuabi toimingute hulgas**

tehtavaid hooldustoiminguid, mis vajavad eriteadmisi, on erialased lisateadmised väga olulised. Lisaks ka keerulised suhtlusolukorrad ja emotsionaalne toe pakkumine, mis nõuavad töötajalt vastavat teadlikkust ja oskusi. Järjest enam liigub riik suunas, kus inimest toetatakse viisil, et ta saaks võimalikult kaua kodus elada, mis tähendab, et ka koduteenus muutub aina populaarsemaks viisiks iseenda või oma lähedase hooldust tagamisel, sealhulgas võivad koduteenust kasutada ka suure hooldusvajadusega inimesed, kelle abistamisel on hooldustoimingutel suur roll. Erialased teadmised väga erinevate vajadustega inimestega tööd tehes, aitavad tööd teha professionaalselt ja inimeste vajadustele vastavalt.

Lugupidamisega

(digitaalselt allkirjastatud)

Maarja Kraiss-Leosk

Tegevjuht

Eesti Puuetega Inimeste Koda

Kristi Kähär

Toetuste ja teenuste nõunik

+372 5401 0462; kristi.kahar@epikoda.ee